

KONCEPT ZAJEDNICE I PROCES ORGANIZIRANJA ZAJEDNICE

Tko su korisnici socijalnih radnika?

- Pojedinci
- Obitelji
- Grupe
- Zajednice?
- **Mogu li zajednice biti klijenti?**

Razmislite o zajednici kojoj pripadate:

- Kako bi izgledala definicija vaše zajednice?
- Smatraju li se članovi vaše zajednice dijelom zajednice?
- Možete li pretpostaviti što članovi vaše zajednice misle da zajednica znači u njihovom životu? Što ona znači za vaš život?
- Možete li pretpostaviti što članovi vaše zajednice smatraju da bi trebali učiniti kako bi imali zajednicu?
- Što vi smatrate?

Razmislite o različitim zajednicama kojima pripadate:

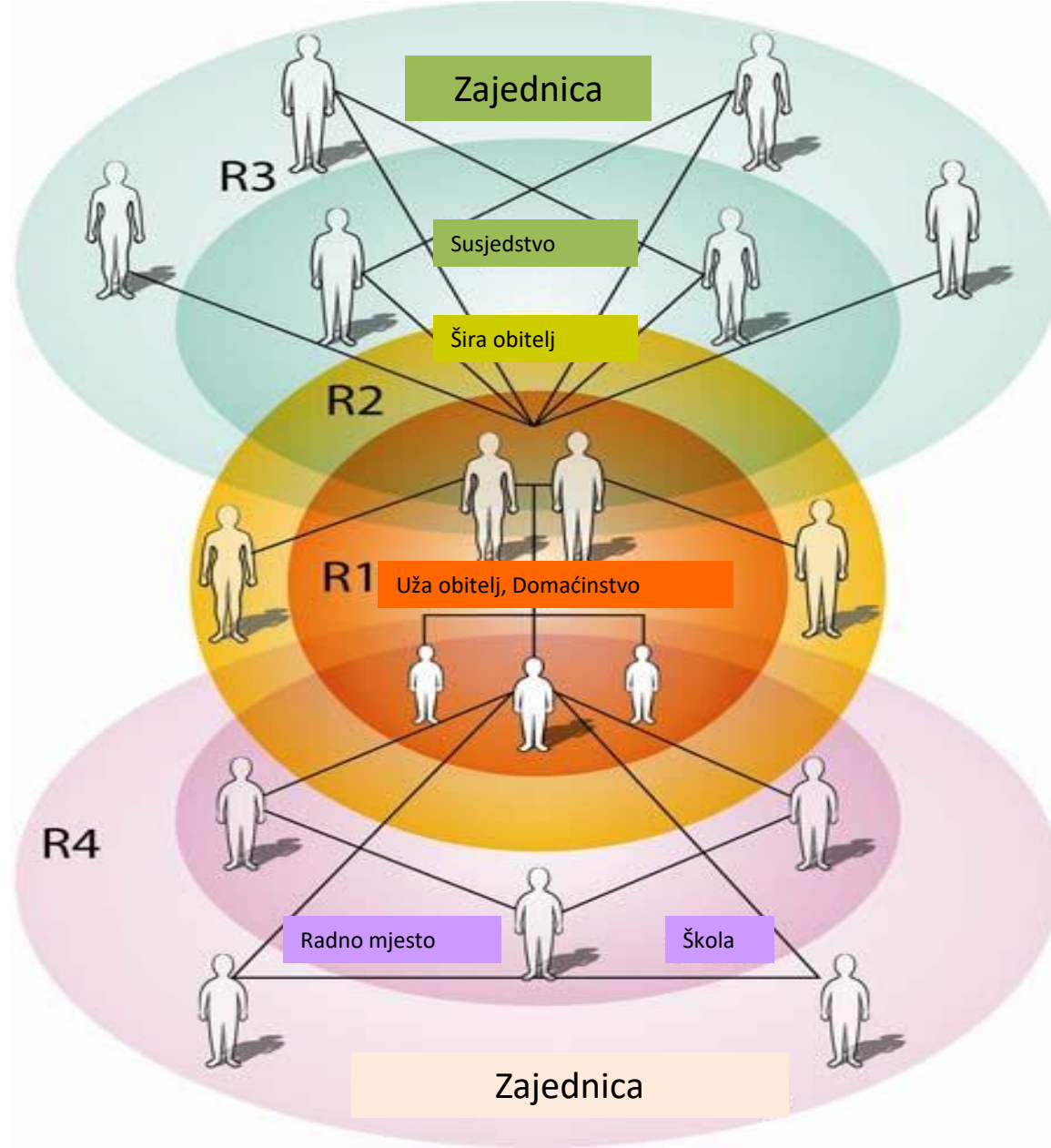
- Za koliko zajednica biste mogli reći da im pripadate kao članovi?
- Jesu li to sve zajednice?
- Kakav utjecaj ove zajednice imaju na vas?
- Na koji su način ove zajednice međusobno povezane (direktno ili indirektno)?
- Je li njihova međusobna interakcija harmonična ili disharmonična?
- Na koji način ove zajednice utječu na vaše ponašanje?

Zašto je
važna
zajednica?

Što je
zajednica?

Naša najvažnija životna područja

Što/tko je zajednica? 3 temeljna značenja

- LOKALNA - skupina ljudi koji žive na nekom lokalnom području (npr. grad Pakrac)
- KATEGORIJALNA - ljudi koji dijele neka zajednička etnička, kulturna ili religijska obilježja (npr. romska zajednica)
- FUNKCIONALNA - skupina ljudi koji imaju zajedničke interese/ciljeve (npr. škola)

Zajednica - OSNOVNI ELEMENTI DEFINICIJE

- **Prostor**, tj. geografsko područje, ekološki kontekst
- **Socijalne interakcije** među ljudima, ljudi koji se nalaze u međusobnim odnosima, skupina međuzavisnih organizama koji naseljavaju neko područje i nalaze se u međusobnoj interakciji, poštivanje individualnih razlika među članovima; sistematski, interaktivni, međuzavisni odnosi;
- **Strukturalni okvir:** Demografska struktura, obrazovna slika i socijalna stratifikacija, Ekonomske okolnosti, Političke okolnosti, Hijerahijska struktura

Zajednica - OSNOVNI ELEMENTI DEFINICIJE

(2)

- **Spoznaja o povezanosti**, široka i duboka razina participacije, oblikovane i uvijek iznova stvarane povezanosti
- **Zajedničke veze**: socijalni život, svijest o njihovoj homogenosti, neke zajedničke norme, sredstva ili ciljevi, zajednička etnička, kulturna ili religijska obilježja, zajednički interesi i ciljevi, način na koji žive, zajedničko vlasništvo, međusobna odgovornost, posvećenost za dobrobit drugih (uzajamnost), međusobno poštovanje i priznavanje prava i obaveza
- **Zajedničke funkcije i ciljevi u zajednici**: proizvodnja, distribucija, potrošnja, socijalizacija, socijalna kontrola, socijalna participacija, međusobna pomoć i podrška, Posvećenost njenom razvoju,

Je li svaka skupina ljudi zajednica

- Latentna i aktivna zajednica
- Posao i zadatak socijalnih radnika je organiziranje i razvoj aktivnih zajednica

To je proces koji nazivamo **socijalni rad u zajednici** (organiziranje i/ili razvoj zajednice)

Povezanost ljudi u zajednici ovisi o broju, vrsti i snazi veza među članovima

Suvremene kritike koncepta "zajednice"

1. Interes ili intrinzična potreba

- ❑ Iz komunitarijanske tradicije: smatra se da je pripadnost imanentna pojedincu, a kohezija i harmoničnost odnosa su traženi jer kroz kolektivni razvoj odvija se i osobni (Alperson, 2002.).
- ❑ Liberalna politička tradicija: pripadnost nekoj zajednici je samo odluka pojedinca motivirana postizanjem individualne koristi, te se oko toga na neki način sklapaju ugovorni odnosi (Alperson, 2002.).

2. Pluralizam ili harmonija

- ❑ Ideja 'zajedništva' kao rezultata harmoničnosti obilježja i odnosa članova.
- ❑ Pluralizam društvenih grupa i teško je zamisliti da će članovi dijeliti ista obilježja (Robinson i Green, 2011.),
- ❑ Na istom prostoru može se govoriti o više zajednica (Pierson, 2007.).

3. Sukobi

- ❑ Nemaju sve grupe jednaku mogućnost utjecaja, pa zajednice mogu postati faktor isključivanja, nejednakosti i sukoba (Stubbs, 2006.).

Suvremene kritike koncepta “zajednice”

4. Održivost veza

- ❑ Kritizira se i mogućnost pojave održivih veza koje bi tvorile neku zajednicu.
- ❑ Globalizacija s većom mobilnošću stanovnika (Block, 2008., Robinson i Green, 2011.b).
- ❑ Globalizacija istovremeno usložnjava socijalne probleme i opravdano je pitanje mogu li uopće zajednice preuzeti teret njihova suzbijanja (Pierson, 2007.).

5. Nove tehnologije i raspad zajednice

- ❑ Nove tehnologije i obrasci komuniciranja predstavljaju potencijal za stvaranje novih i drugačijih veza (Robinson i Green, 2011.), pa je jedna od alternativa stvaranje interesnih zajednica kroz koje pojedinci ostvaruju neke zajedničke interese, bez obzira na fizički prostor (Pierson, 2007.).

Virtualna zajednica

- Zajednice više nisu prostorno ograničene
- “Socijalna agregacija koja se pojavljuje na Mreži kad **dovoljan broj ljudi** vodi javnu raspravu **dovoljno dugo** sa **zadovoljavajućom razinom ljudskih osjećaja** s ciljem stvaranja **mreže osobnih odnosa** u cyber prostoru” Rheingold, H. (1989)

FUNKCIJE ZAJEDNICE

Rolland Warren (1963) ističe da je važno kako bi zajednica stvarno postojala da ispuni sljedećih **pet funkcija**:

- **socijalizacija**, putem koje zajednica usaduje određene vrijednosti svojim članovima;
 - zajednica kao izvor znanja,
 - mjesto socijalnog i duhovnog razvoja
- **Ekonomska dobrobit** putem koje zajednica osigurava uzdržavanje svojih članova;
 - zapošljavanje

FUNKCIJE ZAJEDNICE (2)

- **Socijalna participacija** - ispunjavanje opće potrebe za pripadanjem;
 - Zajednica kao mjesto otvorenosti i prihvaćanja,
 - zajednica kao okvir samo-aktualizacije
- **socijalna kontrola** koja zahtjeva da članovi trebaju poštivati određene vrijednosti zajednice
- **međusobnu podrška**, proces putem kojeg članovi zajednice ispunjavaju zadatke koji su preveliki ili previše hitni da i ih mogao ispuniti pojedinac sam.
 - Zajednica kao mjesto sigurnog utočišta,
 - izvor pomoći i podrške, brige, ljubavi,
 - Rješavanje životnih problema

Teorija višestrukih (multiplih) zajednica

- Svatko od nas je na neki način “zahvaćen” zajednicom ili zajednicama u kojim živimo
- Jesmo li istodobno članovi “**multiplih zajednica**” koje imaju različite utjecaje na nas?

Teorija višestrukih (multiplih) zajednica

- **1.** Svaka odrasla osoba ostvaruje istodobno članstvo u različitim zajednicama
- **2.** Svaka zajednica vrši utjecaj na potrebe, percepciju, vrijednosti, stavove i ponašanje pojedinca
- **3.** Utjecaji različitih zajednica su:
Ponekad harmonični i osnažujući,
Ponekad neharmonični i sukobljavajući

Teorija višestrukih (multiplih) zajednica

- **4.** Ponašanje pojedinaca (javno ili privatno ponašanje) može se razumjeti u terminima kolektivnih iskustava i utjecaja unutar i između zajednica
- **5.** Sličnosti i kontradikcije u utjecajima zajednice, kao i specifična priroda tih utjecaja, važni su u određivanju i razumijevanju *potreba, vrijednosti, percepcije, stavova i ponašanja pojedinaca*

- **6.** Odnosi među zajednicama utječu na:
- Uloge koje ljudi igraju **unutar** zajednica i
- Uloge koje ljudi igraju **između** zajednica

Znate li za neki primjer kako odnosi među zajednicama mogu djelovati na uloge pojedinca u njima?

Srodni termini u ovom području

- Community
- Community social work
- Community organizing
- Community organization
- Community development
- Community planning
- Community action
- Neighborhood organizing
- Social networking

PROCES RAZVOJA ZAJEDNICE

PROCES RAZVOJA ZAJEDNICE

- Proces pretvaranja latentne zajednice u aktivnu
- Proces u kojem se zajednice jačaju da ispune svoje funkcije i da postanu pozitivne
- Proces koji omogućuje zajednici ispunjavanje njenih funkcija
- Proces u kojem zajednica čini organizirane napore kako bi ostvarila zadane ciljeve

Projektno planiranje i rad u zajednici

- Projektno planiranje je generička vještina primjenjiva u različitim sektorima i profesijama
- Vrlo često ono što odlučimo raditi u zajednici dobije formu projekta
- PROJEKT (European Comission, 2016) je vremenski ograničena organizacijska struktura koja treba stvoriti jedinstven proizvod ili uslugu unutar zadanih ograničenja i standarda vremena, troškova i kvalitete.
- Upravljanje projektom je set aktivnosti planiranja, organiziranja, održavanja, praćenja i nabavljanja potrebnih resursa kako bi se isporučili ili ostvarili ciljevi i svrha projekta na učinkovit i ekonomičan način.

Nekoliko dominantnih gledišta na razvoj zajednice

- PROCES Vs ISHOD
- *BOTTOM UP Vs. TOP DOWN pristup*
- DIREKTIVNI Vs. NEDIREKTIVNI RAD
- RESURSI vs. POTREBE

PROCES Vs ISHOD

- Ishodi – postavljanje određenih ciljeva vezanih za kvalitetu života, infrastrukturu i opću razvijenost zajednice
- Pr. Ishodišnih ciljeva
- PROCESI – načini kako smo došli do svojih ciljeva
- Kako se mogu ostvarivati ciljevi razvoja u zajednici?

Procesno osnažena zajednica je (prema Twelvetreets, 2008.):

Ona koja uči

Pravedna i razborita

Aktivna

Utjecajna

Brižna

Sigurna i zdrava

Kreativna

Za građane: samouprava i razvoj

Procesno osnažena zajednica

Ona koja uči

- Vjeruju li građani da je promjena moguća?
- Posjeduju li građani vještine koje su im potrebne kako bi skupili informacije, pregovarali, organizirali, planirali akcije, upravljali proračunima?
- Posjeduju li građani potrebna znanja o problemima, potrebama i resursima u zajednici, o tome kako se donose odluke koje utječu na njih, o načinu na koje se može utjecati na te odluke?
- Je li vodstvo zajednice snažno i odgovorno?
- Razumiju li građani kako koristiti snagu za ostvarivanje korisnih promjena?
- Kakve su mogućnosti na raspolaganju građanima koje im mogu pomoći da uče iz vlastitih iskustava u akcijama?

Procesno osnažena zajednica

Pravedna i razborita zajednica

- Slažu li se partneri da načela socijalne pravde i kolektivne potpore trebaju podupirati aktivnost u zajednici?
- Temelji li se akcija u zajednici na socijalnoj pravdi i povoljnostima za sve?
- Postoji li razumijevanje za potrebe isključenih pojedinaca i skupina?
- Uzimaju li projekti i programi u obzir potrebe svih i evidentiraju li svaki oblik diskriminacije?
- Jesu li kulturno blago i identitet prepoznati i priznati?
- Jesu li građani slobodni u isticanju vlastitog identiteta i kulture?
- Sadržavaju li projekti i programi politike o jednakim mogućnostima?
- Promiču li se jednake mogućnosti u praksi?

Procesno osnažena zajednica

Aktivna zajednica

- Je li lokalno stanovništvo aktivno u organizacijama u zajednici?
- Koristi li lokalno stanovništvo usluge koje nude organizacije u zajednici?
- Postoje li u zajednici mreže za potporu i razmjenu?
- Je li stanovništvo aktivno uključeno u upravljanje postojećim službama, npr. školama?
- Jesu li skupinama iz zajednice poznate potrebe, problemi, resursi i imovina zajednice?
- Pružaju li skupine iz zajednice usluge i organiziraju li aktivnosti?
- Jesu li organizacije u zajednici otvorene, demokratične i odgovorne?
- Postoje li mreže za potporu i razmjenu iskustava između organizacija u zajednici?
- Surađuju li organizacije u zajednici s drugim lokalnim tijelima?
- Jesu li organizacije u zajednici povezane s ljudima iz drugih područja koji imaju istovjetne probleme?
- Je li zajednica vlasnik vlastitih organizacija i upravlja li njima?
- Posjeduje li zajednica vlastite resurse i imovinu koji podupiru dugoročne aktivnosti?

Procesno osnažena zajednica

Utjecajna

- Postoje li u zajednici snažne i demokratične organizacije?
- Jesu li organizacije u zajednici učinkovite u utjecanju na politiku agencija koje rade u zajednici?
- Jesu li organizacije u zajednici učinkovite u utjecanju na praksu agencija koje rade u zajednici?
- Kontrolira li zajednica vlastitu imovinu i usluge?

Procesno osnažena zajednica

Brižna zajednica

- Koliko je usluga raširena i kakve je kvalitete?
- Na koji je način vezana uz lokalne potrebe i probleme?
- Na koji način uključuje članove zajednice u planiranje, pružanje usluga i razvoj?
- Je li usluga dostupna, pristupačna i odgovara li potrebama?

Procesno osnažena zajednica

Sigurna i zdrava zajednica

- Jesu li ljudi općenito zadovoljni sa stanjem okoliša u zajednici?
- Jesu li ljudi općenito zadovoljni s time da je zajednica zdravo mjesto za život?
- Jesu li ljudi općenito zadovoljni s uslugama javnog prijevoza i mrežom biciklističkih i pješačkih staza?
- Potiče li se stanovništvo na recikliranje i višestruke upotrebe?

Procesno osnažena zajednica

Kreativna zajednica

- Osjećaj pripadnosti povijesnim događajima i identitetu.
- Slavljenje kulture.
- Sudjelovanje u sportu i rekreaciji.
- Umjetničko izražavanje – vodi prema osobnom razvoju i razvoju zajednice.
- Sloboda kulturnog i vjerskog izražavanja.

Procesno osnažena zajednica

Zajednica za građane: samouprava i razvoj

- Potiče se uključenost zajednice kroz izabrane predstavnike.
- Potiče se znanje i razumijevanje demokratskog postupanja i kako na njega utjecati.
- Podupire se direktno sudjelovanje zajednice u donošenju odluka.
- Podupire se kontrola zajednice nad uslugama i objektima tamo gdje zajednica želi kontrolu.
- Podupiru se organizacije u zajednici u razvijanju otvorenog, demokratskog i inkluzivnog uređenja.
- Podupiru se pojedinci da učinkovito sudjeluju u radu organizacija.

BOTTOM UP – TOP DOWN

- Kreću li inicijative u zajednici od samih stanovnika (*Bottom up*), ili ih delegira netko izvan zajednice (*Top-down*)
- BOTTOM UP praksa je u stranoj literaturi vidljiva i u tzv. *Grass-root organizacijama*
- Primjeri BOTTOM UP prakse
- Primjeri TOP DOWN prakse

POTREBA vs RESURS

POTREBE	RESURSI
<p>Primarni zadatak: Riješiti problem</p> <p>Tradicionalniji pristup</p> <p>Fokus na ono što nedostaje: Problemi, potrebe, pitanja</p> <p>Nerazumna očekivanja i razočarenje</p>	<p>Primarni zadatak: Razviti kapacitete i ojačati mogućnosti</p> <p>suvremeniji</p> <p>Fokus na kapacitet</p> <p>Gledaju se pozitivni aspekti</p> <p>Motivirajuće- Efekt snježne grude kojim se širi poticaj za daljnji rad</p>

Upoznavanje lokalnih resursa

Manifestna

- Obično su dio javne propagande
- O njima se pričaju priče generacijama
- Drugi ih izvana najčešće prepoznaju

Latentna

- Ona koja uzimamo "zdravo za gotovo" - podrazumijevaju se
- Ona koja otkrivamo tek kada nas o tome izvijesti vanjski promatrač
- Ona koja se uočavaju statističkom usporedbom

VRSTE LOKALNIH RESURSA- prirodni i infrastrukturni

- "TVRDI" LOKALNI RESURSI: priroda i infrastruktura
- Prirodna dobra- površine, šume, rijeka/jezera, parkovi...
- Infrastruktura:
 - Prometnice
 - Javni prostori
 - Napušteni prazni prostori
 - Igrališta

VRSTE LOKALNIH RESURSA- prirodni i infrastrukturni

- Često moguća prepreka oko pravne regulative i dozvole za korištenjem (neriješeni vlasnički odnosi, npr.)
- Upotreba – za javna okupljanja, kontinuirane aktivnosti
- Korištenje prirodnih dobara u svrhu stjecanja materijalne koristi
- Prostor koji često imaju snažnu simboličku poruku

Kultura i povijest područja

- Običaji, jezik i sustav vjerovanja
- Sustav vrijednosti
- Artefakti i manifestacije kulture kroz odijevanje, hranu i svakodnevne rutine
- Kulturno heterogene zajednice su posebno bogatstvo
- Pogodno za stvaranje identiteta
- Način da se premoste točke prijepora

Kultura i povijest područja

- Najizravniji način iskazivanja poštovanja
- Uključuje tradicijski pristup i suvremeni pristup urbane kulture (pr. Izrada letaka koristeći *sleng*)
- Način stvaranja doživljaja ponosa, pripadnosti i posvećenosti nekoj misiji
- Evociranje uspješne ili slavne prošlosti
- ! Opasnost od predimenzioniranja kulturnih obilježja u situacijama multikulturalnosti
- ! Opasnost od ponavljanja povijesnih sukoba

Lokalne strukture zajednice

- Institucije i mreža institucija, udruge, usluge
- Snažan utjecaj (u manjim zajednicama pogotovo)
- U manjim zajednicama jedna institucija istovremeno neformalno dobiva više uloga, dok je u većim zajednicama pogodniji prostor specijalističkih znanja
- Značajna prepreka je nedostatak uvida u djelatnosti pojedinih institucija, drugačija unutarnja kultura i nepovjerenje
- To iziskuje postepenu izgradnju suradnje (korištenje protokola o suradnji)

Proces donošenja odluka

- Resurs može biti građanska participativna demokracija – posebice ako zajednica ima ili **je imala takvo iskustvo**
- Poznavanje političkih struktura i stvaranje saveza
- Stabilne političke strukture
- Dobar položaj i status zajednice u njezinom okruženju
- Netransparentnost, nestabilnost, monopol i osjećaj nemoći građana kao prepreka

Ljudski resursi

- Znanja i vještine pojedinaca
- Demografska struktura (mlado, starije stanovništvo, obitelji, radnici)
- Kreativnost pojedinaca
- Volja, osjećaj pripadnosti
- Lokalni identitet
- Utjecajne i ugledne osobe
- Osobe s potencijalnom vođenja i preuzimanja inicijativa

FINANCIJSKI RESURSI

- Platežna moć stanovnika
- Sredstva dostupna na lokalnim i regionalnim razinama
- Sredstva dostupna putem donacija
- Sredstva koja su dostupna putem projektnih financiranja
- Sustavi razmjena koje zamjenjuju novčane transakcije (pr. razmjena usluga i dobara)
- Dostupne banke
- Etične banke, lokalne valute
- Sustav i vrijednosti radništva i stvaranja

TEHNOLOŠKI RESURSI

- Resursi koji omogućuju inovativnost, dostupnost, racionalizaciju resursa
- Posebno prikladni za mlade i za globalno umrežavanje
- Način komunikacije, informiranja i poticanja demokratskog odlučivanja
- Pogodni za stjecanje znanja, vještina te novih resursa (pr. Platforme razmjene)

Resursi u okruženju zajednice

- U okruženju zajednice se nalaze:
 - Stručnjaci i osobe koje će vas inspirirati
 - Osobe od kojih se može nešto naučiti
 - Osobe koje će uložiti svoje resurse u boljitak zajednice
 - Lobisti

Okruženje koje ima legitimitet: stručnjaci, znanstvenici,
primjeri iz drugih država,
utjecajne globalne inicijative

Direktivni Vs. Nedirektivni pristup

Direktivni pristup

- Stručnjak definira ciljeve i aktivnosti te mobilizira građane
- Kod kompleksnijih situacija i kriza

Prema Rothmanu (1969.) direktivni postupci su

Kanaliziranje – praktičar dokazuje i upravlja prema jednom cilju

Usmjeravanje – praktičar daje više prijedloga, ali usmjerava prema jednom

Skeniranje – predstavlja više mogućnosti, obrazlaže za i protiv, i građani biraju unutar zadanog okvira

Nedirektivni pristup

- Građani definiraju ciljeve i aktivnosti, stručnjak ih u tome potiče
- Kod razvojnih aktivnosti usmjerenih jačanju kvalitete života

Nedirektivne uloge

- **Galvaniziranje**: motiviranje kroz suportivne intervencije, jačanje inicijativa ljudi i ukazivanjem na pozitivne primjere
- **Fokusiranje** – odgovoran za zadržavanje interesa građana na razini i prema zadanom cilju
- **Pojašnjavanje** – Pojašnjavanje ciljeva i problema, mislimo li na isto ili različito kada govorimo o nekom problemu, rad na nedvosmislenoj komunikaciji, stvaranje konsenzusa

Nedirektivne uloge (2)

- *Sažimanje* – zaokružiti rasprave, donijeti zaključke
- *Upravljanje razinom uključenosti* – paziti da članovi grupe koji žele promjene svi budu uključeni aktivno (različite tehnike)
- *Posredovanje* – u slučajevima sukoba ili nejasnih odnosa u grupi
- *Informiranje* – o resursima, činjenicama, iskustvima drugih grupa, određenim procedurama, znanstvenim činjenicama. Građani imaju ideje i iskustva, ali često nemaju i ne moraju imati stručna znanja.